

azt hallottuk, hogy „elke mélyén mind az egyes ember, mind a közösség a józan ész rendfoglalmai szerint igyekszik életét berendezni“ (4. l.). Lehet, hogy „a nevelési eszmék“ és „a józan ész rendfoglalmai“ közt kapcsolat áll fenn, talán azonosak is egymással; mindenesetre jó volna az ilyen fogalmakat szabatosan kifejtetni, mert így homály és zavar kíséri őket. Kommentár nélkül jegyezzük ide a szerző következő gondolatát: „a nevelés... a létezés alapfeltételeit, a gazdasági területet ősidőktől fogva elhanyagolta, magára hagyta és ma is magára hagyja. A pedagógia feladatának ebből a végzetes megszüikítéséből logikusan következik, hogy a pedagógia akarva, nem akarva az élet irányításáról lemondott, és hogy a pedagógia és a hatalom az újabbkori történelem folyamán nem igen jártak együtt...“ (10. l.)

Az orvoslás módja: a köznevelésnek legyen lényeges alkotórésze a közgazdasági ismeretek nyújtása, azaz egyrészt a gazdasági törvényszerűségek ismertetése, másfelől pedig a közgazdasági politika (22. l.). A régi, primitív termelési viszonyok mellett a közgazdaság ismerete nem volt nagyfontosságú, de a mai nagytőkés termelés bonyolult viszonyai és bajai mellett a nevelési eszmények nyomorgó milliók számára válnak értéktelenné, a régi egyszerűbb és boldogabb világ eltűnt, s ma az örök értékek személtartásával korszerű életideálokat kell megalkotnunk és megvalósítanunk (25. l.). A liberális gazdasági rendszer az embereknek nagy tömegeit kenyér nélkül hagyja és sorsukra bizza, ez a tarthatatlan állapot pedig ráeszméltet arra, hogy „munkáltatóknak és munkásoknak közös érdekeik vannak, amelyeknek megoldása csak a közösségbe tömörüléssel érhető el“ (43. l.), s ezzel kapcsolatban kiemeli a Quadragesimo Anno lényegesebb részeit.

A liberális individualizmus és a szocialista kollektivizmus szélsőségeit elvetve, a korszerű ideál „a dolgos, kötelességet minden körülmények közt teljesítő ember, aki a közösségben, a közösségért él, és aki a közösségért áldozatot is tud hozni“ (50. l.), a közgazdaság irányításának elve pedig az, hogy az irányításnak elő kell segítenie a válságtól mentes, folytonos gazdálkodást, s az egész nemzet érdekeit kell figyelembe vennie. Ezt a nagyarányú és nehéz feladatot a nevelésnek is munkálnia kell, így lesz a pedagógia közgazdasági és egyúttal nemzetnevelő hatalmas tényező. Alapelvei: igazság, igazságosság, közjó és legfőbb jó.

Miután már az első fejezet ismertetésével kapcsolatban néhány, az egész műre vonatkozó megjegyzést is tettünk, s nézetünk szerint helytelen tételeket kiemeltünk, nem bocsátkozunk a mű egészének részletes boncolásába. Lényeges tartalma jó, részletei ellen sok kifogás volna emelhető. Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy előadásmódja sok helyen nehézkes, pongyola.

Trócsányi Dezső.

Obermüller Ferenc: *A milió-iskola.* Gondolatok a tanítás intenzitása fokozásának kérdéséhez. Esztergom, 1935. 59 lap.

Örömmel és élvezettel olvastam e kis könyvet nemcsak tartalmáért és stílusáért, hanem főként a szerző reális, életrevaló gondolatáért és tervezetéért,

amelyet bőven illusztrálva és fejtegetve ad elő, meggyőzve az olvasót olyan igazságról, amellyel a gyakorlati pedagógiának számolni kell.

A háború utáni gyermek lelke egészen más, mint a múlt századbeli gyermeké volt. A mai tanuló idegesebb, érzékenyebb, a benyomások iránt fogékonyabb. A mozi, rádió, sport, technika megváltoztatta s így az iskolának is alkalmazkodni kell a tanulóhoz. Ezen a téren még sok a pótolnivaló. A szerző a tanítás eredménytelenségének okát szintén ebben keresi. A gyermek lelki világa megváltozott, az iskola pedig főként berendezésében teljesen a régi maradt. E kettő idegenül áll egymással szemben. A mai gyermek nem végzi el az emlékezetbevést, a begyakorlás feladatát, ezért az eddigi módszerektől eltérően vagy azokat módosítva kell a gyermek lelkéhez férköznünk. A tanítást könnyűvé és kellemessé kell tenni. A régi iskola az emlékezetet előnyben részesítette a gondolkodással szemben. A mai pszichológia már kiemeli a problémamelény akarati és érzelmi mozzanatait, s a figyelem, a gondolkodás és emlékezetbevést folyamatában különösen az érzelme szerepét hangsúlyozza. A tanításnak első feladata az érdeklődés felkeltése és erősítése. Az akarat megindításának s az érdeklődés felkeltésének pedig leghatékonyabb tényezője az érzelme kifejtése. Az eredményes oktatásnak főszekőze az érdeklődés, viszont az érdeklődés folyamán fejlődnek teljes erővel az érzelme. A kettő tehát állandó kapcsolatban van. Az érdeklődéssel együtt lép fel azután a figyelem.

Ha tehát a tanítás intenzitását fokozni s ezzel tanításunk eredményességét növelni akarjuk, a lelki mozzanatok mellett olyan külső eszközöket is fel kell használni, amelyek különösen az érzelme felkeltésére lehetnek befolyással. Ilyen külső eszköznek gondolja szerzőnk az iskola belső berendezését, ami a régen hangoztatott szemléltető eszközökkel nagy mértékben hozzájárulna az érzelme és ezáltal az érdeklődés felkeltéséhez és ébrentartásához.

Bizonyos az, hogy a tanterem minősége nagyban elősegíti a tanítás sikerét, s a teremújította környezet jó hatással lehet a tanárra és tanulóra egyformán. Magam is úgy vagyok, hogy valahányszor csak egy tanteremben a nagyított természetrajzi képeket meglátom, elgondolom, hogy ezek a képek a költészettan vagy vallás tanításához szükséges hangulatnak az ellenkezőjét keltik fel bennünk. Semmiestre sem mellékes az, hogy a tanárt és tanulókat milyen környezet veszi körül.

Konkrét tapasztalatok alapján ajánlja a szerző a milió-iskolát, amelyben nem osztályteremek volnának, hanem a mostani rajzterem, fizikai megkémiai előadóterem és tornaterem mintájára külön-külön szakterem s minden terem az illető tantárgy stílusának megfelelően volna berendezve. Ezek a szakteremek nyomatékos érzelmi hatást keltenének a tanárban és tanulóban egyaránt. Milyen más hangulat keletkeznék valamennyiünkben, ha pl. a történelmet históriai, az irodalmat irodalmi, a latin és görög nyelvet klasszikus teremben taníthatnánk, nem pedig természetrajzi vagy kémiai laboratóriumban.

A szerző szakemberekkel tervrajzot is készíttetett a milió-iskolához, amelyben volna egy nagy, központi, világos, díszes csarnok; a tanulók itt gyülekeznének, innen mennének órára s ide térnének vissza az óra végén.

Az elméleti pedagógia rendesen megelőzi a gyakorlatit, s amit az előbbi kitervez, az utóbbi sokszor a nehéz társadalmi viszonyok miatt nem képes megvalósítani. A szerző igen elmésen kimutatja, hogy a milió-iskola alig kerülne többre a régi típusú iskolánál. Való, hogy a régi iskolában túltengett az értelmi elem az érzelminek rovására, s ezen segíteni kell. Egyik hathatós eszköze lenne az iskola belső berendezése.

A gondolatot és tervet csak helyeselni lehet, mert egy lépés a tökéletesedés felé. Úgy vélem, hogy többen is vagyunk, akik a szerzővel reméljük és szeretjük hinni, hogy a jövő iskolája a milió-iskola. *Koczogh András.*

Arató István: A községi ev. leányliceum szakteremrendszere. (A községi Gyurácz Ferenc ág. h. ev. leánynevelő intézet 1934—35. évi értéskönyvéből.) Kőszeg, 1935. Rónay F. könyvnyomdája. (N. 8-r., 44 l.)

Ez a füzet javarészen ugyanarról a kérdéstről szól, amellyel Obermüller Ferencnek előbb ismertetett tanulmánya foglalkozik, de akik nem kedvelik a hosszadalmas elméleti fejtegetéseket, azoknak kapósabb olvasmány lesz Arató István dolgozata. Ebben ugyanis arról a gyakorlati kérdéstről számol be a szerző, hogyan tért át a vezetésére bízott leányiskola az osztálytermek szokásos rendszeréről a szaktermek új rendszerére. Vázolja a szakteremrendszernek előnyeit, leírja iskolájának újonnan berendezett vallástermét, mennyiségtani termét, a földrajz és a történelem tanítására felszerelt közös termet, elmondja, hogyan tervezik a magyar, a német és a francia terem berendezését, valamint azt is, hogyan győzték le azokat a nehézségeket, amelyek velejárnak a szaktermek rendszerének megvalósításával. A beszámolót nem terhelik meg elvont elmélkedések, ezért kiválóan alkalmas arra, hogy a szaktermek rendszeréről világos és könnyen áttekinthető képet adjon olyanoknak, akik még nem ismerik az iskola berendezésének ezt az új formáját. Annyiban is tanulságos a dolgozat, hogy megmutatja, hogyan lehet gyökeresnek látszó újítást is fokozatosan meghonosítani, ha akarjuk.

A szakteremrendszeren kívül szó van még a beszámolóban a tevékenységre alapított iskolai életnek egy másik tartozékáról, a tanulók könyvtáráról és olvasóterméről, a bennlakó növendékek napi munkabeosztásának a napközi iskola szellemében való átalakításáról, továbbá arról, hogy a szóbanforgó iskola milyen eszközökkel igyekszik fokozni növendékeinek az élnyelvi oktatásban elért gyakorlati nyelvtudását. Ezek közül az eszközök közül legérdekesebb az, hogy német anyanyelvű tanulókat hívtak meg intézetükbe vendégül néhány hétre vagy hónapra.

Örvendetes dolog, hogy ez az iskola ügyesen felhasználta a kedvező körülményeket (pl. azt, hogy kevés a tanulója), s bátor kezdeményezéssel megvalósította — mégpedig hazánkban legelőször — a szaktermek rendszerét. Ezzel példát mutatott életrevaló újítások felkarolására.

Nagy J. Béla.